

2018 | BARCELONA CULTURA

Informe del Comitè Executiu del Consell de la Cultura de Barcelona

**CONSELL DE LA CULTURA
DE BARCELONA**

COMITÈ EXECUTIU DEL CONSELL
DE LA CULTURA DE BARCELONA:

Antonio Ramírez (president)

Miquel Cabal Guarro

Amadeu Carbó

Ingrid Guardiola

Martina Millà

Cristina Pujades

Victòria Szpunberg

SECRETARI DEL CONSELL
DE LA CULTURA DE BARCELONA:

Carles Giner

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	4
1 SUBVENCIONS. MOLTES LLUMS I ALGUNES OMBRES	8
2 MESURES DE GOVERN EN PROCÉS. DIFERENTS VELOCITATS	10
3 NOUS PROGRAMES I ACCIONS ESPECÍFIQUES SOSTENIBILITATS?	13
4 CONCURSOS PER A LA DIRECCIÓ DE CENTRES CULTURALS. MILLORES EN LES PRÀCTIQUES	15
5 CONSORCIS I FUNDACIONS. NECESSITAT DE REFLEXIONS EN OBERT	16

“La cultura requereix cicles més llargs
i més estables i un acompanyament
públic que ofereixi continuïtat.”

INTRODUCCIÓ

DES DE QUINA SITUACIÓ S'ELABORA AQUEST INFORME?

Des de l'any 2009, correspon al Comitè Executiu del Consell de la Cultura de Barcelona elaborar un informe anual. Al llarg d'aquests primers deu anys, el contingut de l'informe ha abordat l'estat de la vida cultural de la ciutat i n'ha destacat els aspectes que el Comitè ha considerat més significatius. Altres vegades, l'informe ha optat per una dimensió més concreta, orientada a realçar aspectes que se cenyien estrictament a les funcions pròpies del Comitè.

L'informe de 2018 desenvolupa una mirada pròpia, volgudament subjectiva i necessàriament parcial, per part de les set persones que formen part del Comitè Executiu. Una mirada feta des de la independència i des d'una posició singular: la proximitat que atorga la participació en alguns espais de presa de decisió sobre determinats aspectes de les polítiques culturals de la ciutat, com són les comissions de valoració de concursos de direcció, les comissions de subvencions o la proposta dels membres dels jurats dels Premis Ciutat de Barcelona. I la distància que proporciona el fet de no formar part a cap efecte de l'administració pública: tots els membres del Comitè desenvolupen la seva activitat professional al marge de la dedicació voluntària al Consell de la Cultura.

Des d'aquesta posició, el Comitè Executiu ha considerat que l'informe de 2018 havia de tenir continuïtat en relació amb l'anterior i que, per tant, havia d'analitzar l'evolució de temes que ja s'hi van destacar. Alhora, l'informe s'havia de referir també a elements nous de les polítiques culturals a Barcelona en el darrer any.

DES DE LA RESISTÈNCIA ALS CURTS TERMINIS EN POLÍTIQUES CULTURALS

En condicions «normals», el 2018 s'hauria hagut de viure pràcticament com un any de finalització de mandat. Com és sabut, en termes de govern local, els mandats polítics tenen una durada de quatre anys. Com ja es va destacar en el darrer informe, però, aquest mandat s'ha regit per la inestabilitat i els canvis: entre maig de 2015 i maig de 2019, a Barcelona hi ha hagut tres responsables polítics diferents en l'àmbit de cultura. Per tant, el 2018 reuneix una doble condició: és el darrer any complet del mandat i, alhora, és el primer (i únic) any complet de qui ha estat el responsable polític de cultura en el darrer tram del mandat.

Si bé l'Institut de Cultura (ICUB), que és el principal agent públic de polítiques culturals de Barcelona, i el conjunt d'agents que participen en la vida cultural de la ciutat (col·lectius, entitats, empreses, professionals, creadors, etc.) han sobreviscut en aquest context d'incerteses i canvis de rumb, el primer que es vol destacar en aquest Informe és la necessitat de no normalitzar una situació com la que s'ha donat. La cultura requereix cicles més llargs i més estables i un acompanyament públic que ofereixi continuïtat.

En aquest sentit, el Comitè Executiu vol destacar com a positiva la capacitat de resistència que han exhibit i la notable professionalitat que han exercit els agents culturals de la ciutat, ja siguin públics, privats, associatius o comunitaris. Malgrat la complexitat de la situació, han perseverat a l'hora de mantenir, renovar i transformar el panorama cultural barceloní.

GLOBALMENT. EN UN CONTEXT DE MALESTAR GENERAL

Amb tot això, cal recordar que la vida cultural de la ciutat, de Catalunya i de la resta de l'Estat ha rebut l'embat negatiu del clima polític general. D'una banda, cal denunciar la restricció del dret a la llibertat d'expressió, vehiculada en una onada repressiva de grans dimensions que, en aplicació de lleis injustes i abusives, ha censurat artistes en fires internacionals i ha empès cantants a l'exili, en episodis que recorden les èpoques més fosques d'un passat que sembla que torna a amenaçar el món sencer. I, d'altra banda, la dinàmica provocada per la judicialització constant de la política i la inexistència d'un marc de resolució de problemes de fons que ha desembocat en empresonaments injustos i desmesurats. A escala global, la cultura es desenvolupa en el marc d'unes democràcies occidentals envellides i afectades per unes onades migratòries i unes crisis humanitàries, ecològiques, polítiques i econòmiques a les quals no saben com respondre.

Totes aquestes dinàmiques contribueixen a agreujar un context d'incerteses i complexitat creixents, que també estan relacionades amb la revifalla mundial de l'extrema dreta i el neoliberalisme salvatge, posicionaments de naturalesa poc procliu al diàleg i l'entesa i més aviat propensos a construir murs, endurir fronteres i promoure tancaments en lloc d'obertures. Des de la cultura no s'ha de lluitar únicament per no normalitzar aquestes grans anomalies, sinó que s'ha de vetllar per construir models basats en la preservació de la diversitat com a valor essencial i principal aportació de la cultura al desenvolupament humà.

LOCALMENT. DES DEL COMPROMÍS CÍVIC DEL CONSELL

No obstant això, el compromís cívic amb la cultura també obliga a tenir cura de tots aquells aspectes concrets que configuren el dia a dia dels ecosistemes culturals de la ciutat, sustentats per tensions i equilibris constants.

En aquest sentit, la posició especial que ocupa el Comitè Executiu permet que exerceixi o, si més no, que intenti fer d'instrument de confiança i acompanyament per a les persones,

col·lectius, entitats, empreses i institucions que constitueixen el conglomerat cultural de la ciutat. Des d'aquesta posició, enguany el Comitè Executiu ha volgut fixar la seva mirada en cinc aspectes relacionats amb el desenvolupament cultural de la ciutat:

1. SUBVENCIONS. MOLTES LLUMS I ALGUNES OMBRES

En primer lloc, l'evolució de les diverses línies d'ajuts i subvencions orientades a donar suport al teixit cultural de la ciutat ha estat una de les preocupacions del Consell des que es va crear. Les subvencions tenen un valor simbòlic molt alt, perquè permeten interpretar prioritats polítiques, però continuen representant una partida relativament minsa en el pressupost anual de l'ICUB (un 5 % del pressupost liquidat el 2017). L'any 2018 ha comportat avenços notables en alguns àmbits (seguiment, avaluació qualitativa, noves línies), però encara perviuen algunes de les deficiències destacades en informes anteriors.

2. MESURES DE GOVERN EN PROCÉS. DIFERENTS VELOCITATS

Si l'any 2017 va ser especialment prolífic en mesures de Govern (el llibre, l'audiovisual, les Fàbriques de Creació), el 2018 havia de ser un any de desplegament d'aquestes mesures. S'aprecien, en aquest sentit, velocitats i interessos diversos entre els diferents equips de govern.

3. NOUS PROGRAMES I ACCIONS ESPECÍFIQUES. SOSTENIBILITAT I LLARG RECORREGUT

En tercer lloc, l'informe destaca alguns elements de les principals novetats impulsades, en forma de programes i projectes, per part de l'ICUB durant el 2018. Dues exitoses Biennals (Ciutat Oberta i Ciutat i Ciència) i la concorreguda Quinzena Metropolitana de Dansa en són els tres exponents més visibles. S'han mobilitzat tot tipus de recursos i energies en les primeres edicions (les edicions zero). S'han revelat com a projectes amb sentit i amb un horitzó possible de llarg recorregut, però s'han encaixat en un pressupost (el de cultura) que no ha augmentat de manera significativa.

4. CONCURSOS PER A LA DIRECCIÓ DE CENTRES CULTURALS. MILLORES EN LES PRÀCTIQUES

Durant el 2018 han tingut lloc diverses convocatòries per a la provisió de les direccions d'alguns dels principals equipaments i infraestructures culturals de la ciutat (Gran Teatre del Liceu, L'Auditori, CCCB). El Comitè continua celebrant que s'impulsi el mecanisme de la convocatòria pública, però també destaca que cal millorar alguns dels processos que fan possible aquest mecanisme. La salut democràtica implica un grau de participació més elevat en la definició de les bases de les convocatòries i en la generalització de les bones pràctiques en tots els processos.

5. CONSORCIS I FUNDACIONS. NECESSITAT DE REFLEXIONS EN OBERT

Quasi el 44 % del pressupost liquidat de l'ICUB per a l'exercici 2017 es transfereix als principals consorcis i fundacions culturals de la ciutat en què participa l'Ajuntament de Barcelona. Casos com el de la gestió econòmica de la Fundació Joan Miró de Barcelona o com la crisi que va comportar la dimissió de Lluís Pascual al capdavant del Teatre Lliure posen de manifest la necessitat de posar molta més llum sobre el dia a dia d'aquestes institucions i dels seus espais de presa de decisions (de governança).

Aquests cinc temes es tracten amb més profunditat al llarg d'aquest informe. Però el Comitè no volia tancar una mirada sobre l'àmbit de la cultura el 2018 sense destacar la necessitat de mantenir i incrementar el desenvolupament de la perspectiva de gènere com a element transversal en tota acció de política cultural. Trencar el sostre de vidre i, també, el terra enganxós, passa per identificar tots aquells espais on s'atempta contra la igualtat d'oportunitats. Feminitzar la vida cultural continua sent una necessitat alhora urgent i de llarg termini.

Barcelona, 4 de març de 2019

“Més enllà de l'impacte mediàtic,
la música en directe
marca línies i tendències
de caire sociocultural”

1 | SUBVENCIONS. MOLTES LLUMS I ALGUNES OMBRES

Durant el 2018 s'han introduït algunes de les millores que el Comitè Executiu havia proposat en informes anteriors.

Celebrem, en aquest sentit, la posada en marxa de sistemes de seguiment qualitatiu i de contingut dels projectes i iniciatives subvencionats el 2018. De manera paral·lela als processos de justificació econòmica, sis persones expertes i externes a l'Ajuntament han fet un seguiment de l'execució d'una mostra de projectes d'àmbits i recorreguts diversos, en què hi ha des de projectes que han rebut suport per primera vegada fins a projectes de llarg recorregut i que reben ajuts de més de 20.000 € per part de l'ICUB.

El Comitè Executiu pensa que cal aprofundir en aquest tipus d'avaluació en dos sentits. En primer lloc, cal ampliar sensiblement la mostra avaluada: durant el 2018 s'han revisat qualitativament només 27 projectes d'un total de 700 projectes subvencionats. En segon lloc, i aquest és un aspecte crucial, cal establir un sistema d'avaluació que no depengui de la informació que puguin oferir els responsables mateixos dels projectes examinats, sinó que han de ser justament les percepcions, opinions i valoracions dels experts independents les que en configuren l'avaluació final. Si ens fonamentem en les dades declarades pels interessats, el biaix serà sempre notable i el procés d'avaluació resultarà ineficaç. No obstant això, el Comitè Executiu considera que es tracta d'una bona aproximació a l'avaluació qualitativa, i que se n'ha de garantir un recorregut ampli i continuat.

El Comitè també considera positiva la introducció de canvis en el sistema de valoració d'elements qualitius dels ajuts dirigits a la programació de les sales de teatre. Uns canvis que confereixen més importància i una puntuació més elevada a elements de qualitat i que, alhora, introdueixen en la valoració dues persones expertes, externes a l'Ajuntament. Aquests canvis s'han desenvolupat en diàleg i consens amb les sales de teatre privades de la ciutat. Igualment, el Comitè celebra la introducció de la clàusula de perspectiva de gènere en la valoració objectiva de les sales de teatre. A banda, per tant, de la consideració de la perspectiva de gènere en els criteris generals d'aplicació a totes les subvencions, la introducció d'aquest element en la valoració específica dels ajuts a la programació de les sales de teatre expressa una voluntat inequívoca d'incidir en aquest àmbit i reforçar-lo.

No obstant això, el Comitè Executiu no considera justificable que el mateix tipus de canvis no s'hagin implementat en els sistemes de valoració dels ajuts a la programació de les sales de música en viu. En aquesta línia, el Comitè fa temps que demana la incorporació

de criteris qualitius en la fórmula de valoració que s'aplica a les sales de concerts per a l'adjudicació de les subvencions. Sabem que l'ICUB hi treballa i que té la intenció d'aplicar aquests criteris en properes convocatòries. Ara bé, ens sembla necessari i pertinent fer una puntualització que il·lustri la urgència d'aquests criteris.

En aquest sentit, i a parer del Comitè Executiu, cal tenir en compte dos aspectes bàsics. En primer lloc, el nombre de sales de música en directe que opten a les subvencions en la convocatòria general és molt reduït. Per bé que varia d'any en any, sempre oscil·la al voltant d'una dotzena. En segon lloc, la música en directe té un fort impacte mediàtic i marca línies i tendències de caire sociocultural. I no només ho fa des dels festivals, sinó també des de les sales de concerts, que ofereixen música en directe a la ciutat durant tot l'any. La combinació d'aquests dos factors evidencia que la implementació dels criteris qualitius a la fórmula és tan imprescindible com viable, per la qual cosa el Comitè ha de protestar un any més per la no inclusió dels criteris a la convocatòria 2018 i la previsió que tampoc s'hi apliquin el 2019.

La responsabilitat de l'ICUB en aquest punt és notable. No es pot predicar la paritat en les programacions, les bones pràctiques en matèria laboral, la inclusió, el retorn social, etc., i després sotmetre la distribució dels recursos públics en l'àmbit de la música en directe a una fórmula que considera criteris estrictament quantitius i que valora excessivament indicadors com el nombre de concerts o els assistents, però que no té en compte el preu mitjà de les entrades, la visibilitat de les dones, els horaris compatibles amb el transport públic, etc.

Repetim que, per l'impacte que té la música en directe i pel baix nombre de sales que es presenten a la concurrència pública, l'ICUB fa molt de temps que hauria d'haver reformulat els criteris en aquest àmbit.

Finalment, i en l'àmbit general, també ha millorat la funció d'acompanyament en el procés de sol·licitud de subvencions. S'ha donat continuïtat a les sessions informatives, orientades a exposar novetats i a resoldre dubtes. L'èxit de convocatòria i participació en les sessions dutes a terme a finals de 2018 denota la necessitat de mantenir aquest tipus de sessions públiques. En canvi, el Comitè ha de destacar que encara hi ha molts aspectes a millorar pel que fa a la imprescindible simplificació dels formularis de petició de subvencions, que continuen sent feixucs, poc clars i difícils de manipular.

“Una de les mancances principals del cinema català és la falta de distribució i exhibició de moltes de les pel·lícules que es produeixen”

2 | MESURES DE GOVERN EN PROCÉS. DIFERENTS VELOCITATS

El 2018 també ha registrat algunes reorientacions sobre el desplegament de mesures de Govern aprovades durant el 2017. En aquest sentit, el Comitè Executiu considera un encert la decisió de no prioritzar la posada en marxa de la Casa de les Lletres en els termes que plantejava la Mesura de Govern del Sector del Llibre. El suport a l'àmbit del llibre i de les lletres demana més programes com les beques Montserrat Roig i menys inversió en pedra.

FÀBRriques DE CREACIÓ

En el seu moment, el Consell va celebrar l'aprovació de la Mesura de Govern sobre les Fàbriques de Creació. Un any després de la presentació, però, no s'ha tingut notícia de dos dels aspectes clau de la implementació de la mesura.

D'una banda, es desconeix si s'han negociat i acordat els contractes marc i els contractes programa que preveia la mesura de Govern, orientats a substituir els contractes i convenis anuals. Superar el curt termini i les anualitats és un dels aspectes clau per donar continuïtat a estructures d'acompanyament a la creació. D'altra banda, també es desconeix si finalment s'ha acordat i formulat el sistema d'indicadors qualitatius, orientat a posar en valor les Fàbriques, més enllà dels actuals indicadors quantitius.

Els espais independents de creació, que també són destinataris de les accions a desplegar en el marc de la Mesura de Govern de les Fàbriques de Creació, segueixen patint. El 2018 ha confirmat una tendència alarmant en la davallada d'espais a la ciutat de Barcelona. N'hi ha que s'han traslladat a l'Hospitalet de Llobregat o que ja hi han nascut directament, per més que els artistes i gestors culturals que els han creat formin part de l'escena barcelonina. Hi ha l'excepció de Halfhouse, projecte guanyador del Premi Ciutat de Barcelona d'Arts Visuals de 2018, que s'ha traslladat a la Verneda. Cal celebrar com a petits miracles l'aparició de nous espais com Cordova (Sants), Cera 13 (Raval) i Chiquita Room (Esquerra de l'Eixample-Sant Antoni). Persisteix, però, la impossibilitat d'assumir el preu creixent dels lloguers i la necessitat d'articular mecanismes de reconeixement i acompanyament de més llarga durada.

AUDIOVISUAL

Quant a la Mesura de Govern sobre l'Audiovisual, des del Comitè Executiu creiem que cal donar resposta a diversos interrogants.

En primer lloc, i en relació amb la millora i consolidació de la Barcelona Film Commission, no han transcendit dades ni indicadors sobre si, un any després de la concessió de la gestió a una nova empresa, el canvi ha suposat variacions en l'acompliment d'aquests objectius.

D'altra banda, i pel que fa al suport als festivals de cinema, el Comitè considera que no s'han consolidat prou els canvis realitzats el 2017, si més no en l'àmbit de les subvencions de la convocatòria general, en què s'augmentà la dotació per a festivals que rebien la consideració de «tractors». El 2018 l'aportació va ser continuista i va mantenir el suport a altres festivals que no tenien aquesta consideració.

Sembla ser que s'ha descartat la iniciativa de creació d'un mercat bianual de drets audiovisuals, i que ha estat substituïda per una convocatòria pública (LAAB) que destina 30.000 € a repartir entre un màxim de sis projectes audiovisuals o cinematogràfics que adaptin una obra literària prèvia. El 2019 serà el primer any d'aquesta convocatòria.

Finalment, i amb relació a l'objectiu de difusió de la producció audiovisual catalana, ja fa un parell d'anys que s'ha activat el circuit Pantalla Barcelona, que acosta el cinema català als districtes de la ciutat. Cada any circulen set curts i set llargs, amb un total de 50 projeccions. El llistat de pel·lícules és heterodox i està en diàleg amb el Cicle Gaudí. Des del Comitè considerem que una de les mancances principals del cinema català és la falta de distribució i exhibició de moltes de les pel·lícules que es produeixen. El fet que totes les pel·lícules que formen part de Pantalla Barcelona ja tinguin distribució i exhibició prèvia no pal·lia aquesta mancança.

D'aquesta manera, volem fer una proposta doble. D'una banda, pensem que cal separar la gestió de Pantalla Barcelona de la Film Commission i donar-li una gestió més interna i, alhora, que la programació inclogui elements com la paritat, la diversitat de gèneres (documentals, ficció), així com la consideració sobre si l'obra ha tingut exhibició i distribució prèvies. En aquest sentit, caldria prioritzar les obres que, havent assolit uns criteris de qualitat i interès específics, no hagin rebut suport previ. Hi ha d'haver un equilibri entre aquestes obres i les que ja s'han pogut veure a sales.

CULTURA I EDUCACIÓ

A finals de novembre de 2018 va ser presentada públicament la Mesura de Govern de Cultura i Educació. Malgrat que un final de mandat no és potser el moment més oportú per presentar documents programàtics (més propis, probablement, dels inicis de mandat), el Consell vol posar en valor el fet que finalment arribi un posicionament polític orientat a resoldre problemes endèmics del nostre context, com ara la fractura sistèmica entre els àmbits cultural i educatiu o bé les desigualtats en l'accés a la formació artística. Es tracta de dos temes fonamentals, vinculats directament a la materialització dels drets culturals de molts dels ciutadans de Barcelona.

L'elaboració de la mesura de Govern ha implicat els tres agents públics que operen en cultura i educació a Barcelona: IMEB, ICUB i Consorci d'Educació, així com més de 250 agents culturals i educatius de la ciutat. Aquesta col·laboració suposa un trencament amb el departamentalisme, causa i conseqüència alhora de la fractura entre cultura i educació. Quant al contingut, la mesura implica un canvi en el model de relacions entre cultura i

educació: abandonar la mirada instrumental per construir una visió conjunta, basada en la cocreació entre agents culturals i educatius.

Seria desitjable, però, que l'anunciat pla d'accions que ha d'acompanyar aquesta mesura ajudi a concretar alguna cosa més que una declaració d'intencions. Més enllà d'algunes accions que ja s'han iniciat en paral·lel, com la posada en marxa el 2019 d'una línia de subvencions específica per a projectes de cultura i educació, s'espera que aquesta mesura tingui la capacitat de provocar canvis profunds, tant en la pròpia organització local de la cultura i l'educació, com en el marc de relacions entre el sistema cultural i l'educatiu. I, finalment, desitgem que la mesura contribueixi a consolidar definitivament tot el recinte de Fabra i Coats com a motor de desplegament de les polítiques de cultura i educació a la ciutat. El Consell celebra aquesta decisió, compatible amb el manteniment dels programes actuals (Fàbrica de Creació, Centre d'Art, L'Harmonia, etc.) i considera que l'Ajuntament ha de garantir els recursos necessaris per a la finalització de totes les obres pendents i per a la sostenibilitat dels programes que s'han d'impulsar des de Fabra i Coats.

“Durant el 2018 s’han posat en marxa nous programes, directament concebuts i desenvolupats per l’ICUB.”

3 | NOUS PROGRAMES I ACCIONS ESPECÍFIQUES. SOSTENIBILITATS?

Durant el 2018 s’han posat en marxa nous programes, directament concebuts i desenvolupats per l’ICUB. I també s’han realitzat les segones edicions d’altres iniciatives, ideades durant el darrer trienni.

Entre l’1 i el 18 de març de 2018 tingué lloc l’edició zero de la Quinzena Metropolitana de Dansa, amb un cost de 800.000 € per a l’Ajuntament de Barcelona. El Comitè Executiu valora positivament l’existència de la Quinzena en termes de visibilització i suport al sector de la dansa. En el llindar d’una nova edició, però, persisteixen algunes incerteses que ja van ser formulades en el marc de la sessió de treball d’abril de 2018. En aquesta sessió, realitzada a iniciativa del Consell i amb participació d’una àmplia representació de les diverses veus del sector, es va fer notar la necessitat que altres administracions públiques participessin en el finançament de la Quinzena, en especial la Generalitat. Igualment, es va destacar que calia incloure companyies de dansa d’arrel, absents en l’edició zero. D’altra banda, s’insistí en la necessitat que la Quinzena formi part del sistema de suport i difusió de la producció local, amb la intenció de crear un circuit que faciliti una certa continuïtat a les produccions locals. I, finalment, també es van plantejar qüestions de governança, especialment sobre la necessitat d’un procés obert de selecció per a la direcció de la Quinzena, així com de la possibilitat que es tracti d’una direcció col·legiada.

Poques setmanes abans de la Quinzena de Dansa, tingué lloc a Fabra i Coats la segona edició del Fòrum SOM Cultura Popular, punt de trobada i de reflexió de la cultura popular que té un caràcter bianual. Una segona edició articulada al voltant de tres eixos temàtics: educació i cultura popular, canvi social i patrimoni immaterial. Des del Comitè Executiu volem destacar especialment la importància del fòrum d’educació i cultura popular, que va donar visibilitat i va permetre destacar bones pràctiques, impulsar espais de reflexió per crear criteris, i revisar el discurs teòric i les pràctiques sobre cultura popular a l’educació, i que va posar de relleu aspectes com la interculturalitat, la diversitat religiosa o el gènere. Va permetre entendre l’educació de manera àmplia (formal, informal). Amb un comitè científic integrat per 44 persones, el Fòrum es construï a partir d’una implicació intensa d’agents públics, associatius i comunitaris: Generalitat, Ajuntament, Consorci d’Educació de Barcelona, Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, FAPAC, moviments de renovació pedagògica, etc.

Ja durant la tardor (del 15 al 21 d’octubre), tingué lloc l’edició pilot de Ciutat Oberta, la Biennal de Pensament de Barcelona. El Comitè executiu la considera una plataforma idònia

per posar en valor el debat públic al voltant dels principals reptes de la ciutat contemporània, de la mà de pensadors, científics i creadors. Ciutat Oberta aconseguí omplir carrers i places de debats que posen l'accent en la dimensió no neutra de la cultura. La ciutat va ser una àgora, i aquesta dimensió ens sembla molt valuosa. Amb tot, el Comitè considera que la mobilització de recursos (7000.000 € d'aportació directa de l'ICUB) i d'energies suscitada per Ciutat Oberta hauria d'esdevenir sostenible i no hauria de perjudicar la dotació pressupostària per a la resta de programes i iniciatives que promou el mateix ICUB. En aquesta línia, la Biennal Ciutat i Ciència (realitzada el 2019, però concebuda i organitzada ja durant el 2018) és una nova proposta que ha reeixit, però que tampoc no ha de comprometre la resta de programes. En el marc del programa Barcelona Ciutat de Ciència i amb l'objectiu, compartit amb la biennal, de donar visibilitat a l'activitat i la recerca científiques, cal destacar també que el 2018 s'ha lliurat el primer premi Hipàtia, una iniciativa de l'Ajuntament de Barcelona en col·laboració amb l'Academia Europaea.

Al capdavant, però, no es tracta tant d'enumerar els nous projectes i iniciatives, sinó de formular les preguntes que suscita que es posin en marxa: com es poden sostenir els nous programes sense incrementar el pressupost i sense perjudicar la resta de projectes culturals promoguts per l'Ajuntament? Sense oblidar que l'Ajuntament de Barcelona dedica un 5 % del pressupost a la cultura (un índex alt, si el comparem amb les ciutats del nostre entorn, i molt superior al que hi dediquen la Generalitat o l'Estat), és evident que cal persistir en l'increment del pes específic de la cultura en el pressupost global de l'Ajuntament. No fer-ho podria acabar perjudicant la sostenibilitat dels actuals programes i projectes, tant dels promoguts per l'ICUB com d'aquells que en reben suport.

Finalment, el Comitè Executiu valora positivament la feina endegada des del programa Cultura Viva. En aquest sentit, ens sembla pertinent que hi hagi projectes que neixin i es desenvolupin de manera transversal i que vulguin implicar la ciutadania en la definició d'instruments i metodologies i en la pràctica i l'articulació de noves polítiques en l'àmbit de la cultura. Ara bé, com tots els programes ambiciosos que comencen, aquest ha mostrat algunes febleses el 2018.

Ens referim sobretot als resultats de les recerques sobre economies de la cultura, gestió comunitària, cultura cooperativa, bones pràctiques per a la contractació musical i espais de música en viu. Des del nostre punt de vista, els resultats d'aquestes recerques han estat profundament desiguals. I no ens referim al format ni a l'enfocament, donem per descomptat que cada àmbit té una tradició i un llenguatge propis, sinó a la solidesa dels treballs presentats. Si la recerca sobre economies és un treball exhaustiu i amb una estructura que permet inferir les conclusions proposades, trobem per exemple que la recerca sobre cultura cooperativa és il·lustrativa i útil només fins a un cert punt. La meitat del treball són unes fitxes que no aporten res de nou i que en el moment de la publicació del treball probablement ja no eren vigents. De la mateixa manera, si l'estudi sobre gestió comunitària sembla ben construït, il·lustratiu i necessàriament aclaridor de les pràctiques que aborda, el treball sobre espais de música en viu presenta errors greus, tant des del punt de vista metodològic com expositiu.

Sigui com sigui, ens sembla important que Cultura Viva continuï eixamplant els àmbits d'actuació i de treball en unes pràctiques que, ara més que mai, són imprescindibles.

4 | CONCURSOS PER A LA DIRECCIÓ DE CENTRES CULTURALS. MILLORES EN LES PRÀCTIQUES

Al llarg dels darrers deu anys, el Consell de la Cultura de Barcelona ha insistit en la necessitat de generalitzar el mecanisme de la convocatòria oberta per a la selecció de les direccions dels principals equipaments i centres culturals públics de la ciutat. Durant el 2018 se n'han produït alguns, com el del Gran Teatre del Liceu, el CCCB i L'Auditori, entre els grans equipaments, i El Graner – Fàbrica de Creació, entre els espais de suport a la creació. Certament, allò que fins fa pocs anys era una excepció, ha adquirit una major centralitat. No obstant això, el Comitè considera que encara hi ha aspectes que han de millorar.

En la majoria dels concursos convocats el 2018, la participació del Consell s'ha limitat a proposar els membres (o una part dels membres) de la Comissió de valoració, sense conèixer-ne les bases prèviament. Cal participar en la definició de les bases o, almenys, poder-les conèixer amb antelació suficient com per fer un informe previ a l'obertura de la convocatòria. També s'ha de garantir que totes les administracions públiques concurrents (cal tenir present que els equipaments més grans solen ser de caràcter consorciat, on l'Ajuntament participa junt amb altres agents públics en proporcions variables) apliquin sempre els codis de bones pràctiques: retribucions als membres externs de les comissions de valoració, coneixement dels sistemes previstos amb antelació suficient — rondes d'entrevistes, reunions presencials, etc. Tampoc pot ser considerada una bona pràctica comunicar la participació del Consell en el procés de selecció quan la convocatòria ja s'ha tancat. I, finalment, caldria fer un esforç per comunicar i compartir, en aquells supòsits en què l'Ajuntament considera que no s'ha d'aplicar el sistema de la convocatòria oberta, la motivació i els arguments que justifiquen la no aplicació d'aquest mecanisme.

En aquest sentit, durant el 2019, a banda de la resolució del concurs per a la direcció de Fabra i Coats, on el Consell tampoc ha estat convidat més que a proposar una part dels membres de la comissió de valoració (2 d'un total de 6), caldrà donar forma a la convocatòria (o el sistema que s'estimi oportú) per a la direcció del Canòdrom, un altre equipament que, amb una erràtica trajectòria des que es va rehabilitar, requereix una atenció especial.

“L'ICUB dedica quasi la meitat
del seu pressupost anual
als denominats equipaments consorciats.”

5 | CONSORCIS I FUNDACIONS. NECESSITAT DE REFLEXIONS EN OBERT

Des de fa molts anys, l'ICUB dedica quasi la meitat del seu pressupost anual (un 44 % l'any 2017) als denominats equipaments consorciats. Es tracta de consorcis i fundacions on l'Ajuntament participa amb percentatges diversos i en concurrència amb altres administracions (Generalitat de Catalunya, Diputació de Barcelona i, en menor mesura, Administració General de l'Estat). Es tracta de les institucions següents: Consorci de l'Auditori i l'Orquestra, Consorci i Fundació del Palau de la Música Catalana, Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB), Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL), Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA), Consorci Biblioteques de Barcelona, Consorci Reials Drassanes i Museu Marítim de Barcelona, Consorci Mercat de les Flors, Consorci i Fundació del Gran Teatre del Liceu, Fundació Joan Miró, Fundació Antoni Tàpies, Fundació Teatre Lliure, Consorci Pla de Rehabilitació i Equipaments de Sales Teatrals, Consorci del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, Fundació Museu Picasso, Fundació Barcelona Cultura, Fundació Muñoz Ramonet, Fundació Biblioteca Pública Arús, Fundació Joan Brossa i Fundació Barcelona Centre del Disseny

D'uns anys ençà, la major part dels equipaments consorciats han vist com aquest percentatge de participació municipal s'ha incrementat. Els efectes de la darrera dècada de crisi financera, els problemes pressupostaris de la Generalitat i l'Estat, i l'endarreriment en l'aprovació d'una llei de mecenatge, entre altres factors, han provocat que moltes d'aquestes institucions tinguin una dependència creixent de les aportacions municipals. El principal problema rau en el fet que aquesta major dependència de l'erari públic no sempre ha comportat la necessària contrapartida pel que fa a la transformació dels mecanismes de control i transparència en la gestió d'aquestes institucions. És a dir, que a l'hora d'adoptar decisions en les inversions, en la retribució dels seus principals directius, en la política de despesa, en les polítiques de transparència i igualtat de gènere, en l'elecció i renovació dels seus càrrecs, en la contractació de serveis, etc., en síntesi, en la gestió i governança en un sentit ampli, moltes d'aquestes institucions es continuen regint per criteris estrictament privats i privatius, malgrat que en bona mesura depenen de les aportacions de diner públic. I, quan per causa d'errades en la gestió o per la mala fortuna, algunes d'aquestes institucions han travessat dificultats econòmiques o han hagut d'afrontar inversions con-

siderables, els seus gestors no han tingut cap problema a reclamar el suport municipal, sense sentir-se obligats a comprometre el model de governança de la institució en qüestió a les exigències a què cal sotmetre el sector públic.

Considerem necessari obrir un debat sobre el marc de compromisos mutus que regula la relació entre l'ICUB i aquest conjunt d'entitats públiques, semipúbliques o privades. A partir del moment en què l'aportació pressupostària superi un percentatge significatiu, l'entitat receptora s'hauria de comprometre a seguir uns criteris de gestió i de transparència equiparables als del sector públic: pel que fa a la governança —elegir els responsables per mitjà de concurs públic—, la igualtat i la perspectiva de gènere, les bones pràctiques laborals, la necessària austeritat —a l'hora de fixar la retribució dels seus principals col·laboradors—, la transparència, la presentació clara i rigorosa dels pressupostos perquè es puguin aprovar, i l'auditoria de comptes per part d'organismes externs. La llarga sèrie d'informes d'auditoria elaborats pel CoNCA els darrers anys pot ser un bon punt de partida.

Només en un debat ampli, que ens permeti definir un nou marc de relació entre el que és públic i el que és privat, podran evitar-se situacions extremes, com les viscudes recentment a la Fundació Joan Miró de Barcelona, o fets molt difícils d'entendre en un context general d'austeritat i precarietat, especialment marcades en el sector cultural, com la remuneració salarial assignada a l'anterior director del Teatre Lliure.

